

Kalbos vartojimas valstybinėse žydų mokyklose

Valstybinėse žydų mokyklose¹ (prieš Pirmąjį pasaulinį karą) visos pamokos, net tikyba, buvo vedamos rusų kalba. Kaip ir maldos, kurias kiekvieną dieną prieš ir po pamokų skaitydavo paskirtasis mokinys. Malda prasidėdavo žodžiais „Maloningasis Dieve“. Vaikai, ypač parengiamųjų klasių mokiniai, visiškai nemokėjo rusų kalbos. Parengiamojoje klasėje buvo leidžiama išversti vaikui į jidiš kalbą, ko jis rusiškai nesuprasdavo. <...> Vis dėlto buvo stengiamasi vengti jidiš kalbos vartojimo. Be to, mokyklos valdžia liepdavo pradinį klasių moksleiviams nebendrauti tarpusavyje jidiš kalba ir už mokyklos ribų. <...>

Vieną dieną su keliais draugais išėjome iš mokyklos garsiai kalbėdami jidiš, mūsų gimtąja kalba. Nepastebėjome, kad Gožanskis [mokytojas] eina iš paskos. Matyt, buvau paskutinis, kurį jis išgirdo kalbant jidiš, nes Gožanskis priėjo prie manęs sustabdydamas mus visus ir įsakmiai rusiškai paliepė: „Grįžk į mokyklą ir pranešk Iljai Isakovičiui [Lazarevui, mokyklos vadovui, kad tu ir tavo draugai kalbėjote jidiš už mokyklos ribų.“ Neturėjau pasirinkimo. Kartu su draugais grįžau į mokyklą, tačiau Ilja Isakovičius jau buvo išėjęs. Taip viskas ir pasibaigė. Manau, vertas dėmesio yra reiškinys, kad labiausiai projidiškame mieste vaikams buvo draudžiama viešumoje kalbėti gimtąja kalba. Svarbu paminėti ir tai, kad didžiausias tokios kalbos politikos propaguotojas buvo Gožanskis, kuris vėliau tapo vienu iš Bundo² įkūrėjų.

Reikia paminėti, kad tuo metu jidiš tik pradėjo būti pripažįstama kultūros kalba. Ji tikrai nebuvo žydų inteligentijos kalba. Pastarosios atsidavimas jidiš kalbai didėjo dirbant su žydų masėmis ir bendradarbiaujant su Bundo nariais. Po daugelio metų buvę Gožanskio mokiniai su malonumu skaitė Lonu vardu (Gožanskio slapyvardis) pasirašytus straipsnius jidiš kalba, kurie buvo publikuojami įvairiuose draudžiamuose leidiniuose.

Ištrauka iš knygos: Hirsz Abramowicz. *Prarasto pasaulio portretai: Rytų Europos žydų prisiminimai prieš II pasaulinį karą* / red. Dina Abramowicz ir Jeffrey Shandler, vert. Eva Zeitlin Dobkin. Detroitas: Veino universitetas bendradarbiaujant su YIVO institutu, 1999), p. 124–125.

¹Carinės valdžios įkurtose mokyklose buvo siekiama asimiliuoti žydų tautybės vaikus mokant juos rusų kalba.

² Žydų socialistų partija, agitavusi už platesnį jidiš kalbos vartojimą.